

KÜLTÜRÜN PLANLANMASI VE TÜRKİYE'DE KÜLTÜR PLANLAMA VE POLİTİKALARINDAN SORUMLU TEŞKİLATLAR

DOÇ. DR. MUSTAFA TALAS*

Giriş

Kültür politikası ve planlaması devlet tarafından yürütülen bir faaliyettir. Devlet, hem yaşam biçimi anlamındaki kültürü hem de somut miras biçimindeki kültürel değerleri belirli bir politika ile planlamak durumundadır. Bu anlamda, Türkiye Cumhuriyeti'nin de bir politika ve planlama yapma durumu söz konusudur.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kurulduğu günden bugüne kadar geçen süre içerisinde kültürün kendisine, işlenmesine, planlanmasına, yaratılmasına ve aktarılmasına önem veren bir felsefe ile varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, kültüre verilen değer açısından, Atatürk Dönemi'ni ayrı bir yere koymakta fayda bulunmaktadır. Çünkü Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini kültürü yerleştirmiştir.

Daha sonraki dönemlerde kültür politikaların yürütülmesinde planlı dönem başlamıştır. Bu dönemin başlamasıyla hem genel politikalar açısından hem de kültür politikaları bakımından bir düzen çerçevesinde politika yürütülmesi söz konusu olmaya başlamıştır.

Planlamanın başladığı 1960'tan 2000'li yıllara gelindiğinde, küresel ve bölgesel boyutlu bakış açısına sahip olunmuştur.

Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde oluşan tecrübe çerçevesinde devletin yürütmek durumunda olduğu kültür politika ve planlamasından sorumlu olan

* Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğretim Üyesi.

çeşitli devlet teşkilatları mevcuttur. Kültür politikası tesis etmekten sorumlu olan teşkilat Kültür Bakanlığıdır. Ayrıca, bu bakanlık emrinde oluşturulan merkez ve taşra örgütleri de her biri tanımlanmış olan yasal görevlerini yerine getirmektedirler. Kültürün planlanmasından ise ülkedeki genel politikaların planlanmasından sorumlu olan Devlet Planlama Teşkilatı mesuldür.

Bu makaleyi iki bölümde ele alındı: Birincisi Türkiye’de Kültür Planlaması ve Türkiye’de Kültür Politika ve Planlamasından Sorumlu Teşkilatlar.

Kültüre verilen değer açısından, Atatürk Dönemi’ni ayrı bir yere koymakta fayda bulunmaktadır. Çünkü Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti’nin temeline kültürü yerleştirmiştir.

1. Türkiye’de Kültür Planlaması

Türkiye’de kültür planlaması, çok büyük güçlüklerle sahiptir. Çünkü, jeostratejik konumunun, ekonomik ve siyasi konjonktürün yanı sıra değerler sistemi ve sosyal yapısına özel sorunları bulunmaktadır. Bu özel durumlar, özellikle sosyal yapıyı dışarıdan zorlamalara maruz bırakmaktadır. Kültür saldırısı ve bunun sonucu kültür çözülmesi bu zorlamaların başta gelenleridir. Kültürel çözülmenin bir toplumun bekasını ve idamesini sağlamada önemli derecede tehlike arz ettiği muhakkaktır. Ayrıca, endüstrileşme sürecini tamamlamış Batının medeniyetini yakalamak için planlı kalkınma yolunu benimsemiş olan Türkiye, bir geçiş sürecinde bulunmaktadır. Bu geçişte, bırakmak istediği geleneksel toplum yapısının değerleriyle, getirmek istediği model çelişki yaratabilip, çabaları etkisiz hâle getirebilmektedir.¹ Bu sebeple, söz konusu çözülmeden kurtulmak, toplumun devamlılığını sağlamak ve istenilen davranış biçimlerini geliştirebilmek ve ayrıca toplumun demokratik karakterini koruyarak diktatörlükle yüz yüze gelmesini engellemek için kültürel planlama toplum hayatında zorunludur.²

Türkiye’nin imza koyduğu uluslararası anlaşmalardan olan Birleşmiş Milletlerin İnsan Hakları Beyannamesi’nin 27(1). maddesinde, kültürfaaliyetleri ile ilgili olarak, “Herkes toplumun kültür hayatına hür olarak katılma hakkına haizdir.” ifadesi bulunmaktadır. Buna göre, “kültür bir sosyal hak olarak ele alınmakta ve diğer sosyal haklar gibi, devlete bazı görevler yüklemektedir. Bu yaklaşım, kültürü bir zümre ihtiyacı olmaktan çıkarıp insan hayatının devletçe desteklenecek bir boyutu hâline getirmektedir. Günümüzdeki demokratik ve millî kalkınma politikası içinde temel tercihler, teknik mülahazaların yanında, toplumda mevcut değer hükümlerine göre yapılmak durumundadır. Kültür, bu

değerlerin toplamı ve bilincidir. Bu açıdan son yıllardaki kalkınma tecrübeleri incelendiğinde kalkınmanın, toplumun ancak kendi kendine karşı yabancılaşma durumunda olmadığı hâllerde ve kendi öz değerlerine oturabildiği ölçüde başarılı olduğu görülmektedir.”³

Türkiye’de genel olarak planlamanın gerekliliği Devlet Planlama Teşkilatının (DPT) kuruluşu ile söz konusu olmuştur. 1980 Askerî Hareketiyle hazırlanan 1982 Anayasa’sına kadar yürürlükte olan 1961 Anayasa’sının hükümlerine göre çıkarılan ve hâlen geçerli olan 91 sayılı Kanun’la DPT kurulmuştur. Bu konuda sosyal ve kültürel meseleler ile ilgili gerekçelere bakıldığında ağırlıklı olarak ekonomik planlamadan bahsedilmektedir. Kültürel planlamaya ise sosyal planlama başlığı altında yer verilmekte olup, ihmale yaklaşan bir bakış açısı söz konusu olmuştur.⁴

1960-1980 Döneminde dört tane beş yıllık kalkınma planı hazırlanmıştır. Ayrıca kurulan hükümetlerin yıllık icra planları DPT tarafından hazırlanmıştır. İcra planları 1968’den itibaren hazırlanmaya başlanmıştır. Planlı Dönem, 1980 sonrasında da devam etmiştir. 1980’den sonra da dört tane beş yıllık kalkınma planı hazırlanmıştır. Hazırlanan planlarda kültüre nasıl yer verildiğinin ayrıntılı olarak ele alınması gerekmektedir. Bu planları ele almadan önce kültür politikası ve planlaması ile ilgili ülkemize has bazı gerçekleri ifade etmekte fayda bulunmaktadır. O da ülkemizin hızlı bir sosyal gelişme ve değişim içerisinde bulunmasıdır. Böyle bir durumda bulunan bir ülkede, bir de planlamanın sadece maddî refah seviyesindeki artışa göre düzenlenmeye çalışılması bir çok değişik sorunu da beraberinde getirmektedir. Planlı dönemde getirilen teşvik edici tedbirler ve tahsis edilen kaynaklar kültür konusunda bazı gelişmelerin gerçekleşmesine yardımcı olmuşsa da, bu gelişmelerin sınırlı olduğunu, yeterli bulunmadığını kabul etmek gerekir. Ayrıca kültürün sadece somut eserler ve alınıp satılabilen meta gibi algılanmaktan kurtarılma sorunu bulunmaktadır. Plan ve programlarda, kültürün günlük hayatta kişinin ve toplumun duyup yaşadığı bir ruh ve şahsiyet bütünlüğü içerisinde değerlendirilmekten uzak olunduğuna şahit olunmaktadır.⁵

Kültürün devlet eliyle planlanmasının mantığı planlanmanın yapılmasının gereğine dayanmaktadır. Devletlerde planlama, toplumdaki değişmelerin tipinin, devamlılığının ve süratının kontrol altına alınması temel amacıyla gerçek-

Kültürün
sadece somut
eserler ve alınıp
satılabilen
meta gibi
algılanmaktan
kurtarılma
sorunu
bulunmaktadır.

leştirilir.⁶ Bu gerekçe, kültür planlaması için de geçerli olmaktadır. Burada da kültürdeki değişimin kontrol edilmesi amaçlanmaktadır.

2. Türkiye’de Kültür Politikası ve Kültür Planlamasından Sorumlu Teşkilatlar

Kültür Bakanlığında sürekli kurul olarak Millî Kültür Şûrası belirlenmiştir. Millî Kültür Şûrası, bakanlığın en üst danışma organı olarak çalışır. Üç yılda bir normal, gerektiğinde olağanüstü toplanabilir. Şûranın sekreteryasını Araştırma, Geliştirme, Planlama ve Koordinasyon Kurulu yürütür ve kararları istişari olmaktadır.

Türkiye’de kültür işlerinin yürütülmesini sağlayan teşkilat, “Kültür Bakanlığı”dır. Türkiye’de kültür ile ilgili faaliyetlerin planlanmasından, planlama faaliyetlerini düzenleyen Devlet Planlama Teşkilatı sorumludur. Bağımsız bir Kültür Bakanlığı kurulmadan önce, kültür politikalarını yürütmekten Millî Eğitim Bakanlığı sorumluydu. Bakanlık kurulduktan sonra faaliyetleri üstlenmiş oldu.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin cumhuriyet kurulmadan önce nüvesini teşkil eden, TBMM’nin “İcra Vekilleri Heyeti” hükümet faaliyetlerini yürütmekteydi. On bir vekâletten biri olan “Maarif Vekâleti” kültür işlerinden sorumlu olmaktadır. 1935 yılına kadar Maarif Vekâletinin sürdürdüğü kültür faaliyetleri, 1935’te Kültür Bakanlığı kurulunca Kültür Bakanlığınca yürütülmeye başlandı. 1941 yılına kadar bakanlık çalışmalarını sürdürmüşken, 1941’den 1971’e kadar Millî Eğitim Bakanlığı yürütmüştür. 1949’da Dram ve Opera bölümleri çalışmaya başlamış olan, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, 1950 yılında Millî Kütüphane Müdür-

lüğü, 1965’te ise yine Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Kültür Müsteşarlığı kurulmuştur. 1970 yılında Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü teşkil edilmiştir. 1971 yılında Kültür Bakanlığı yeniden kurularak, bahsedilen Genel Müdürlükler teşkilat bünyesine dâhil edilmiştir. 1972 yılında bakanlık önce lağvedilip sonra yeniden teşkil edilmiştir. 1977 yılında, Millî Eğitim Bakanlığı ile birleştirilerek Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı adını almıştır. 1978 yılında tekrar ayrılp Kültür Bakanlığı olmuş, 1980 Askerî Harekâtı’ndan sonra bu defa Kültür ve Turizm Bakanlığı şekline dönüştürülmüştür.⁷ 1989 yılında son değişiklik yapılarak 24.01.1989 tarih ve 354 sayılı KHK ile Kültür Bakanlığı yeniden aynı isimle göreve başlamıştır. 1989’daki son hâliyle Kültür Bakanlığı’nın görevleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.⁸

- a) Millî, manevi, tarihî ve kültürel değerleri araştırmak, geliştirmek, korumak, yaşatmak ve bu suretle millî bütünlüğün sağlanmasına yardımcı olmak,
 b) Kültür konuları ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek, iş birliğinde bulunmak,
 c) Kültürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek
 d) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Kültür Bakanlığının ana hizmet birimleri 13.12.1991 tarih ve 468 sayılı KHK ile aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü
 Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü
 Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü
 Kütüphaneler Genel Müdürlüğü
 Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü
 Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
 Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Genel Müdürlüğü
 Millî Kütüphane Başkanlığı
 Kültür Merkezleri Dairesi Başkanlığı
 Yayınlar Dairesi Başkanlığı

Kültür Bakanlığında sürekli kurul olarak Millî Kültür Şûrası belirlenmiştir. Millî Kültür Şûrası, bakanlığın en üst danışma organı olarak çalışır. Üç yılda bir normal, gerektiğinde olağanüstü toplanabilir. Şûranın sekreteryasını Araştırma, Geliştirme, Planlama ve Koordinasyon Kurulu yürütür ve kararları istişari olmaktadır.

Bakanlık, 3046 sayılı Kanun, Genel Kadro ve Usûlü Hakkında KHK ve İl İdaresi Kanunu hükümlerine göre, taşra teşkilatları oluşturmuştur. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı Teşkilatı Hakkında KHK esaslarına göre de yurt dışı teşkilatları kurmuştur.

Bağlı Kuruluşlar olarak iki teşkilât belirlenmiştir:

- Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü
 Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü

Kültür Bakanlığının genel bütçeden aldığı pay 1992'de binde 7, iken, 1998'de binde 3'e inmiştir.⁹ Bakanlığın Yayınlar Dairesi Başkanlığı ve Halk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından yayınlar da yapılmaktadır. Yayımlanan kitap ve broşürlerin Kültür Bakanlığı WEB Sitesinde hizmete sunulmuştur. Kültür Bakanlığının temel yayın ilkeleri şu esaslara bağlıdır.¹⁰

1. Atatürk ve cumhuriyet sevgisini işleyen, Atatürk ilke ve inkılaplarını toplumun her kesimine vazgeçilmez bir kural olarak yaymayı amaç edinen yayınlara öncelik ve ağırlık verilecektir.

2. Kültür hayatımızın bugüne kadar bilinmeyen veya az bilinen yönlerini işleyen inceleme ve araştırma kitaplarına özel yayınevlerince ticari bulunmadıkları için yeterince ilgi gösterilmemektedir. Kültür hayatımızın bir parçası olan ve büyük önem taşıyan bu tür kitaplara Bakanlık olarak sahip çıkılacak ve bu kitaplar basılarak kamuoyunun dikkatine sunulacaktır.

3. Tarihin süzgecinden geçerek bugüne ulaşan kültürel zenginliğimizi işleyici, tanıtıcı, zenginleştirici ve gelecek nesillere taşıyıcı nitelikteki yayınlara yer verilecektir.

Türk dilinin zenginliğini yansıtan, aşırılığa kaçmayan ve herkesin kolayca anlayabileceği yaşayan Türkçe kullanılacaktır.

4. Yayınların millî kültürümüzü yaşatıcı ve zenginleştirici olduğu gibi, evrensel kültüre de katkı sağlayıcı özellikte olmasına özen gösterilecektir.

5. Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın kültürel kimliklerini korumalarına ve sanatsal gereksinimlerini karşılamalarına destek olucu nitelikte yayımlar yapılacaktır.

6. Dünya edebiyatının klasik ve çağdaş eserlerinden yapılacak çeviriler, türünün seçkin örneklerinden seçilecek ve kültür, sanat ve bilim hayatımıza katkı sağlayıcı nitelikte olacaktır.

7. Toplumumuzda okuma, yazma ve araştırma bilincinin yerleşmesine katkı sağlayıcı yayınlara ağırlık verilecektir.

8. Çocuklara yönelik kitaplarda çocukların yaş gruplarına uygun, anlayabilecekleri bir dil kullanılacak; estetik değer taşıyan, yurt, doğa ve insan sevgisini aşıl原因, yaşama sevinci veren eserler tercih edilecektir.

9. Ortak kültür bağlarımız olan diğer bağımsız Türk Cumhuriyetleri ve toplulukları ile kültür alış verişini sağlayıcı ve dostluk bağlarını güçlendirici nitelikte yayımlar yapılacaktır.

10. Yabancı yayın evleri ile "Ortak Yayın" projeleri geliştirerek kültür ve sanat eserlerimizin ülkemiz dışında çeşitli dillerde yapılacak yayımlarla tanıtılmasına destek olunacaktır.

11. Yayınlarımız, toplumun çağdaşlaşmasına ve demokrasi kültürünün yerleşmesine katkı sağlayıcı nitelikte olacaktır.

12. Yayınlarımızda Türk dilinin zenginliğini yansıtan, aşırılığa kaçmayan ve herkesin kolayca anlayabileceği yaşayan Türkçe kullanılacaktır.

Sanat ve müzik eserlerinin desteklenmesi ve teşviği ile ilgili “Sanat Video ve Müzik Eserleri Kanunu’nun 10. maddesinde şu hükümlerden bahsedilmektedir.¹¹

“Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu”nun 10. maddesinde şu şekilde görüşlere yer verilmiştir: Sinema sanayii ve müzik sanatının gelişmesine katkıda bulunmak, sinema ve müzik çalışanlarını desteklemek ve ülkenin tanıtılmasını sağlamak amacıyla Bakanlık emrinde “Sinema ve Müzik Sanatı Destekleme Fonu” kurulmuştur. Fon işlemlerinde 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile 832 sayılı Sayıştay Kanunu hükümleri uygulanmaz. Fon, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun denetimine tabidir.

Sanat ve müzik eserlerinin teşvik ve desteklenmesi ile ilgili bir başka mevzuat uygulaması “Bandrol Uygulamasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik”in 8. Maddesi şu hükümlere yer vermektedir:¹²

Bandrol gelirleri Bakanlık adına ulusal bir bankada açılacak özel bir hesaba yatırılır. Özel hesaba yatırılan tutarlar her ayın sonunda Kültür Bakanlığı Merkez Saymanlık Hesabına aktarılır. Aktarılan tutarlar, bandrol bastırılması ve dağıtılması, sinema sanayi ve müzik sanatının gelişmesine katkıda bulunmak, sinema ve müzik sanatını desteklemek, tarihi ve kültürel zenginliklerin tanıtılması, fikrî mülkiyet sisteminin güçlendirilmesi, yurt içindeki ve yurt dışındaki kültür varlıklarının korunması ve devam ettirilmesi ile fikrî haklara tecavüzün önlenmesi amacı için kullanılmak üzere bir yandan bütçeye özel gelir, diğer yandan Kültür Bakanlığı Bütçesinde açılacak özel tertiplere ödenek kaydolunur. Özel ödeneklerden yapılacak harcamaların usul ve esasları Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Kültür Bakanlığınca belirlenir.

Türkiye’de kültürün organizasyonu ile ilgili sonuç olarak şunlar söylenebilir:

Anayasa ve onunla ilgili kanunlar, hükümet programları kültür alanında, Devletin ve ferdin yan yana ve uyumlu iş birliği yapmasını esas almaktadır. Türkiye’nin kendine has kültür yapısı vardır. Türk Kültürünün bu yapıya göre, ele alınması gerekmektedir.¹³

Devlet, Türk milletinin bütün fertlerini kanun, gelenek ve göreneklere dayalı olarak toplumun isteklerine, çağdaş teknolojinin gereklerine uygun Atatürk ilkelerine ve Anayasa’nın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren yurttaşlar olarak yetiştirmekten birinci dereceden sorumludur.¹⁴

Devletin sorumlulukları arasında, kültürel iş birliğine önem vermek de vardır. Bir taraftan kültürü olumsuz dış tesirlerden korumak, diğer taraftan başka

kültürlerle kaynaşarak onların olumlu boyutlarını elde etmeye çalışmak ve bu anlamda olumlu değişimler meydana gelmesine öncülük etmek amaçlanmaktadır. Devletin kültür ile ilgili görev ve sorumluluklarına şunlar da ilave edilebilir: Millî kültürün her türlü haberleşme ve yayın vasıtasıyla yaygınlaştırılarak millî

Devlet, Türk milletinin bütün fertlerini kanun, gelenek ve göreneklere dayalı olarak toplumun isteklerine, çağdaş teknolojinin gereklerine uygun Atatürk inkılaplarına ve Anayasa'nın başlangıcında ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getiren yurttaşlar olarak yetiştirmekten birinci dereceden sorumludur.

bütünlüğe katkıda bulunmasını sağlamak, millî kültürün yurt içi ve yurt dışında tanıtılması için birimler oluşturmak, oluşturulan birimleri modern araç, gereç, yetişmiş insangücü ve faaliyetin gerektirdiği yapıya kavuşturulmalarını sağlamak, millî kültürün gelecek nesillere zenginleştirilerek geliştirilmesini temin etmek için teşvik ve yönlendirme tedbirlerine ağırlık verilmesi, kültür hizmetlerinin organizasyonunda, hizmeti yürütecek kuruluşlar arasında iş birliğinin sağlanması, kültür faaliyetlerini yürütebilecek ehliyete sahip insangücünü yetiştirmek, kadrosunu temin etmek.¹⁵

Son yıllarda genel ahlak kuralları ve geleneklerin tahrip edilmesindeki artışla birlikte, yazılı, görsel ve işitsel medyanın kontrol edilmesi ihtiyacı da ortaya çıkmıştır. Görsel ve işitsel medyanın kontrolü için Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) kurulmuştur. Uydu yayıncılığının önem kazanması üzerine, uydu yayınlarının Devlet adına denetimi de RTÜK tarafından yapılmaktadır.¹⁶ Görsel medyanın haricinde, Devlet, müstehcen yayın yapan yazılı iletişim araçları ve toplumu yanıltıcı bilgiler veren ansiklopedi vb yayınları da denetlemektedir.¹⁷

Devlet, vatandaşlarının dünyadaki kültürel imkânlardan faydalanma hakkı elde edebilmesi için birtakım uluslararası fuar ve organizasyonlara katılanlara teşvikler uygulamakta ve kolaylıklar sağlamaktadır. Teşvik ve kolaylık sağlamanın haricinde, Devlet birtakım uluslararası toplantılara katılarak, uluslararası anlaşmalara imza atmıştır. Mesela,

1998'de UNESCO toplantısında, üye ülkeler tarafından hazırlanan ve 7 Nisan 1998 tarihinde onaylanan "Kalkınma İçin Kültür Politikaları Eylem Planı Dökümanı", ile 6 Ağustos 1982'de yılında Mexico City'de yapılan "Kültür Politikaları Dünya Konferansı" bu türden faaliyetlerdir. Bu uluslararası toplantılar "farklılık

içinde uyum ya da uyum içinde farklılık” gibi çok zor olan bir hedef tayin etmişlerdir.¹⁸

Sonuç

Bütün devlet organizasyonları geçmişten getirip geleceğe aktaracağı sosyo-kültürel unsurlarını belirli bir politika ve felsefe ekseninde planlamak durumundadır. Bu, bir anlamda devlet olarak yaşamını sürdürebilmenin günümüzdeki şartları arasındadır. Bu durum, Türkiye Cumhuriyeti için de geçerlidir.

Türkiye Cumhuriyeti, Planlı Kalkınma Dönemi olarak nitelenen 1960 sonrası dönemden itibaren bütün politikalarını yıllık, beş yıllık planlar ve uzun dönemli gelişme stratejileri çerçevesinde hazırlamaya başlamıştır. Bu dönemden önce de, doğal olarak, kültür konuları ve kültürün değişmesine karşılık tedbirler alınması şeklinde çabalar mevcut olmuştur. Ancak bütün politik tasarrufların şansa bırakılmadan planlı ve programlı olarak ele alınması bu tarihlere rastlamaktadır. Bu

Türkiye Cumhuriyeti, Planlı Kalkınma Dönemi olarak nitelenen 1960 sonrası dönemden itibaren bütün politikalarını yıllık, beş yıllık planlar ve uzun dönemli gelişme stratejileri çerçevesinde hazırlamaya başlamıştır.

şansa bırakmadan programlama faaliyeti, kültürel meseleler için de büyük bir öneme sahiptir.

Türkiye’de anayasal olarak kültürün oluşturulması, aktarılması, muhafaza edilmesi, programlanması gibi faaliyetleri yürütmekten sorumlu olan organizasyon devlettir. Devlet ise, programlanması ve programın yürütülmesi konusunda sorumlu olan alt organizasyonlar ihdas etmiştir. Programlanma yani planlanmadan sorumlu olarak Devlet Planlama Teşkilatı’nı, programların yürütülmesinden ise Kültür Bakanlığı ve alt birimlerini görevlendirmiştir.

Kültür Bakanlığı, en çok ismi değiştirilen bakanlıklardan olduğundan şu anda Kültür Bakanlığı ismiyle değil de Kültür ve Turizm Bakanlığı ismiyle faaliyetini sürdürmektedir. Bu sık isim değiştirilme gerçekliğinden dolayı, biz bu araştırmayı yaptığımızda Kültür Bakanlığı ismiyle örgütlenmiş olduğundan Kültür Bakanlığı ve alt kuruluşları şeklinde yazılmış olan bu husus, şu anda Kültür ve Turizm Bakanlığı ve alt kuruluşları şeklinde yeniden düzenlenmiştir. ■

¹ DÖNMEZER, Sulhi (1982), “Millî Kültür Politika ve Planlamasında Hedefler ve İlkeler”, *I. Millî Kültür Şûrası Tebliği*, 23-27 Ekim 1982.

² TALAS, Mustafa (2003), Küreselleşme ve Türkiye’de Kültür Politikaları, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Malatya, s. 92.

³ *Millî Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, 1984, s. 19.

- ⁴ *Kalkınma Planları ve Devlet Planlama Teşkilâtı İle İlgili Kanunlar ve Anayasa Mahkemesi Kararları*, DPT- Mali ve Hukukî Tedbirler Şubesi, Haziran 1980, s. 10.
- ⁵ *Millî Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, 1984, s. 20.
- ⁶ BİLGİSEVEN, Amiran Kurtkan (1986), *Genel Sosyoloji*, İstanbul: Filiz Kitabevi, s. 334.
- ⁷ *Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Kültür*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay, 1990, s. 15-23.
- ⁸ “Kültür Bakanlığı Hakkında”, Kültür Bakanlığı’nın Web Sitesi, internet adresi: http://kultur.gov.tr/portal/default_tr.asp?belgeno=193 Alındığı tarih:26.01.2003, s. 1.
- ⁹ KONGAR, Emre; “Kalkınma ve Gelişme Stratejilerinde Kültür Politikalarının Yeri: Türkiye Örneği”, internet adresi: http://www.kongar.org/makaleler/mak_ka.php, Alındığı Tarih:25.09.2002, s. 9-10.
- ¹⁰ “Kültür Bakanlığının Yayın İlkeleri”, internet adresi: http://www.kultur.gov.tr/portal/default_tr.asp?belgeno=39532, Alındığı tarih: 29.01.2003
- ¹¹ “Sinema, Video, ve Müzik Eserleri Kanunu”, internet adresi: http://www.kultur.gov.tr/portal/default_tr.asp?belgeno=21286, Alındığı tarih: 29.01.2002.
- ¹² “Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, internet adresi: http://www.kultur.gov.tr/portal/default_tr.asp?belgeno=29226, Alındığı tarih:29.01.2003
- ¹³ *Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Kültür*, Kültür Bakanlığı Yay, Ankara, 1990, s. 150.
- ¹⁴ *age.*, s. 15.
- ¹⁵ GÜR, Hilmi (1985), *Türkiye Kültür Planlaması ve Yeni Bir Yaklaşım Teklifi*, Ankara: DPT Yayınları. s. 38-40.
- ¹⁶ *Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecine İlişkin 2001 Yılı İlerleme Raporu*, Ankara: DPT Yay, 2001, s. 74.
- ¹⁷ *Kalkınma Planları, Yıllık Programlar ve İcra Planlarında Kültür*, s. 169.
- ¹⁸ KONGAR, Emre; “Kalkınma ve Gelişme Stratejilerinde Kültür Politikalarının Yeri: Türkiye Örneği”, internet adresi: http://www.kongar.org/makaleler/mak_ka.php, Alındığı Tarih:25.09.2002, s.8.